

РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

М. П. БАЛАБАН, кандидат економічних наук, доцент;
П. Ю. БАЛАБАН, кандидат економічних наук, професор
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. *Мета статті полягає у виявленні тенденцій розвитку роздрібною торгівлі в умовах конкуренції. Методика дослідження.* *Вирішення поставлених у статті завдань базується на діалектичному підході й загальнонаукових методах пізнання: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення. Результати.* *Розглянуто зміни у структурі підприємств роздрібною торгівлі України, забезпеченості населення торговельною площею. Проаналізовано трансформаційні процеси в розвитку внутрішньої торгівлі в конкурентній економіці. Практична значущість результатів дослідження.* *Основні наукові положення та пропозиції статті можна використовувати у практиці роботи підприємств та організацій роздрібною торгівлі.*

Ключові слова: *роздрібна торгівля, магазини, дрібнороздрібна торговельна мережа, чисельність підприємств, торговельні площі, роздрібний товарооборот.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Сфера роздрібною торгівлі належить до галузей з інтенсивною конкуренцією, значний вплив на яку мають адміністративні чинники (недосконале законодавство, корупція, нерівні умови здійснення господарської діяльності тощо), «тінізація» значної частини роздрібною ринку країни, недобросовісна конкуренція з боку великих торговельних мереж, які в останні роки визначають основні тенденції розвитку галузі в Україні [1, с. 92].

У цих умовах поступальний розвиток роздрібною торгівлі безпосередньо залежить від масштабів діяльності та ролі в народногосподарському комплексі держави.

Суттєве зростання ролі та значення роздрібною торгівлі в економічній і соціальній політиці держави, що стало характерним для ринкових трансформацій економіки останніх десятиліть, посилення її впливу на виробництво та споживання товарів визначили актуальність обраною теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку торгівлі як галузі народ-

ногосподарського комплексу держави присвячені праці знаних українських вчених, серед яких: В. Апопій, І. Бланк, Н. Власова, В. Гесць, В. Гросул, Л. Лігоненко, А. Мазаракі, Н. Міценко та ін. Однак економічний аналіз тенденцій розвитку роздрібною товарообороту та торговельної мережі в умовах конкуренції, що посилюється, проведено поверхово, що і стало об'єктом дослідження.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в дослідженні трансформаційних процесів, що характеризують розвиток роздрібною торгівлі України в конкурентному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Торгівлі відводиться важлива роль у формуванні валовою доданою вартості та валового внутрішнього продукту, які є основними економічними показниками країни. У структурі валовою доданою вартості торгівля протягом багатьох років посідає одне з перших місць. Так, частка торгівлі у формуванні валового внутрішнього продукту країни за період із 2000 по 2016 роки зросла з 10,2 % до 16,2 % [5].

Суттєвих змін зазнала і матеріально-технічна база роздрібною торгівлі та її структура як загалом по внутрішній торгівлі України, так і в міських поселеннях та сільській місцевості (табл. 1). Го-

ловною складовою матеріально-технічної бази вітчизняної роздрібною торгівлі є роздрібна торговельна мережа, яка визначає якість торговельного обслуговування населення й ефективність.

Таблиця 1

**Динаміка структури підприємств роздрібною торгівлі України
за 2000–2016 рр. [розраховано за даними [4, 5]**

(%)

Показник	Роки								2016 р. (+, -) до	
	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2000	2010
Усього										
Кількість магазинів	75,5	74,1	75,4	75,9	78,9	77,8	77,6	77,9	2,4	3,8
Кількість дрібнороздрібних підприємств	24,5	25,9	24,6	24,1	21,1	22,4	22,4	22,1	-2,4	-3,8
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-
У міських поселеннях										
Кількість магазинів	68,9	71,4	73,3	74,2	77,6	77,2	78,4	79,7	10,8	8,3
Кількість дрібнороздрібних підприємств	83,3	83,2	80,9	82,0	80,7	-10,8	-8,3
У сільській місцевості										
Кількість магазинів	31,1	28,6	26,7	25,8	22,4	22,8	21,6	20,3	-10,8	-8,3
Кількість дрібнороздрібних підприємств	16,7	16,8	19,1	18,0	19,3	10,8	8,3

Якщо у 2000 р. на частку магазинів у загальній чисельності підприємств роздрібною торгівлі приходилося 75,5 % (24,5 % – на підприємства дрібнороздрібною торговельною мережі), то у 2016 р. – 77,9 і 22,1 % відповідно.

Тенденція скорочення чисельності підприємств дрібнороздрібною торговельною мережі об'єктивно обумовлена активним розвитком крупних торговельних мереж та нових форматів торговельних підприємств переважно в міських поселеннях (зростання частки магазинів у містах із 68,9 до 79,7 %) за умови скорочення їх частки із 31,1 до 20,3 % в сіль-

ській місцевості. При цьому основна маса дрібнороздрібною торговельних підприємств розміщена в міських поселеннях у вигляді малих архітектурних форм (МАФів) – 80,7 % у 2016 році, на частку сільської місцевості припадає відповідно 19,3 %.

Економічний аналіз виявляє наявність чіткої тенденції до змін у забезпеченості населення країни як об'єктами роздрібною торгівлі, так і торговельними площами в розрахунку на 10 тис. осіб населення, що обслуговується (табл. 2). Ця тенденція особливо чітко виявляється порівняно з 1990 роком.

Таблиця 2

**Забезпеченість населення України об'єктами торгівлі та торговельною площею
за 1990–2016 рр. [розраховано за даними [3–5]**

Показник	Роки						2016 р. у % до	
	1990	2000	2010	2014	2015	2016	1990 р.	2010 р.
Кількість об'єктів роздрібною торгівлі, тис. од.	145,7	103,2	64,8	49,6	49,6	49,3	33,8	76,1
з них магазинів	120,6	77,9	48,0	38,6	38,5	38,4	31,8	80,0
Торговельна площа магазинів, тис. м ²	11 300	7 029	8 431	7 753	7 720	7 698	68,1	91,3
У розрахунку на 10 000 осіб населення:								
об'єктів роздрібною торгівлі, од.	28	21	14	12	12	12	42,9	85,7
торговельної площі магазинів, м ²	2 175	1 437	1 842	1 806	1 805	1 808	83,1	98,2

Якщо забезпеченість об'єктами роздрібною торгівлі за період, що аналізується, має чітко виражену тенденцію до скорочення (у 1990 р. – 28 об'єктів на 10 000 осіб населення, у 2016 р. – 12), то показник торговельної площі скорочувався до 2000 року (із 2 175 м² до 1 437, або на

48,6 %). Починаючи із 2000 року, відмічається стабілізація показника забезпеченості торговельними площами на рівні 1 840-1 808 м².

Аналогічна ситуація відслідковується і з показниками забезпечення об'єктами торгівлі та магазинами в розрізі регіонів (табл. 3)

Таблиця 3

Групування регіонів України за забезпеченістю населення об'єктами торгівлі у 2016 р. [розраховано за даними [4]]

Забезпеченість населення магазинами, одиниць/10 000 осіб	Кількість регіонів, од.	Частка в загальній кількості регіонів, %	Регіон
До 10	7	28,0	Донецька, Івано-Франківська, Закарпатська, Луганська, Тернопільська, Чернівецька, Сумська
10,1-12	4	16,0	Вінницька, Черкаська, Дніпропетровська, Миколаївська
12,1-14	10	40,0	Чернігівська, Житомирська, Хмельницька, Херсонська, Харківська, Рівненська, Полтавська, Одеська, Волинська, Запорізька
Більше 14	4	16,0	м. Київ, Кіровоградська, Львівська, Київська

Як видно, до 10 об'єктів торгівлі на 10 тис. осіб населення, що обслуговується, у 2016 р. мали 7 областей (28,0 % від загальної їх чисельності), 10,1-12 об'єктів торгівлі – 4 регіони (16,0 %), 12,1-14 об'єктів торгівлі – 10 областей (40,0 %) і більше 14 об'єктів торгівлі – 4 області (16,0 %). Отже, основна маса регіонів України мала забезпеченість населення на рівні 10-14 об'єктів торгівлі.

Дещо інша ситуація склалася із забезпеченістю регіонів магазинами (табл. 4). Так, основна маса регіонів – 18 (72,0 %) – мала забезпеченість магазинами на рівні 10 магазинів і лише 7 – більше 10 одиниць (28,0 %). Для порівняння: у розвинених країнах світу показник забезпеченості набагато вищий і становить: у США – близько 80 магазинів на 10 000 осіб, у Японії – 130, у Швеції – понад 50 магазинів.

Таблиця 4

Групування регіонів України за забезпеченістю населення магазинами у 2016 році [розраховано за даними [4]]

Забезпеченість населення магазинами, одиниць/10 000 осіб	Кількість регіонів, од.	Частка в загальній кількості регіонів, %	Регіон
До 10	18	72,0	Донецька, Івано-Франківська, Закарпатська, Луганська, Тернопільська, Чернівецька, Сумська, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Миколаївська, Одеська, Рівненська, Харківська, Херсонська, Черкаська
10,1-12	5	20,0	Чернігівська, Хмельницька, Полтавська, Львівська, Кіровоградська
12-14	2	8,0	м. Київ, Київська
Більше 14	-	-	-

У порівнянні із 2010 роком, показники групування змінилися так: у 2010 р. до 10 магазинів на 10 000 осіб населення припадало на 14 областей (56,0 %), 10-12 – на 7 областей (28,0 %), 12-14 магазинів – на 4 області (16,0 %). Отже, унаслідок скорочення показника забезпеченості за останні шість років загалом по Україні з 10 до 9 магазинів на 10 000 осіб населення, що обслуговується, суттєво збільшилась чисельність областей із забезпеченістю магазинами до 10 одиниць (із 14 до 18), що свідчить про подальше скорочення чисельності підприємств торгівлі. Слід, однак, відзначити, що значний вплив на забезпеченість населення магазинами має скорочення невеликих за обсягами торго-

вельних підприємств і відкриття крупних сучасних підприємств мережевого типу та нових форматів торгівлі.

Одним з основних показників, що характеризують сучасні тенденції розвитку роздрібно торгівлі, є обсяг роздрібного товарообороту. Трансформаційні процеси, що відбувалися в економіці України в 1990–2000 рр., скорочення частки державної форми власності в загальних обсягах товарообороту, конкуренція й інфляція призвели до суттєвого скорочення фізичного обсягу роздрібного товарообороту внутрішньої торгівлі України [1, с. 63]. Тенденція до зростання показника відмічається, починаючи із 2000 року (табл. 5).

Таблиця 5

Зміни обсягів роздрібного товарообороту підприємств України за 2000–2016 рр. [розраховано за даними [4–6]]

Роки	Оборот роздрібно торгівлі, усього, млрд грн	У тому числі		
		роздрібний товарооборот підприємств	з них	
			ресторанного господарства	торгової мережі
2000	47,5	28,8	2,1	26,7
2005	174,4	90,0	7,5	82,5
2010	541,5	271,4	17,9	253,5
2011	685,7	350,1	21,2	328,9
2012	812,1	405,1	23,5	381,6
2013	888,8	433,1	24,6	408,5
2014	901,9	438,3	21,0	417,3
2015	1 031,7	487,6
2016	1 175,3	556,0
2016 у % до:				
2000	24,7 р.	19,3 р.
2010	2,2 р.	2,0 р.

Так, порівняно із 2000 роком, оборот роздрібно торгівлі (у фактичних цінах) у 2016 р. зріс у 24,7 раза, роздрібний товарооборот підприємств – у 19,3 раза, порівняно із 2010 ро-

ком, – у 2,2 та 2,0 раза відповідно.

При цьому за аналогічною тенденцією розвивалася територіальна локація роздрібного товарообороту (табл. 6).

Таблиця 6

Територіальна локалізація роздрібного товарообороту підприємств України у 2000–2016 рр. [розраховано за даними [4–6]]

(у фактичних цінах; млн грн)

Роки	Усього	У тому числі		Частка (%) до загального показника	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості	у міських поселеннях	у сільській місцевості
2000	26 663	23 568	3 095	88,39	11,61

Продовж. табл. 6

Роки	Усього	У тому числі		Частка (%) до загального показника	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості	у міських поселеннях	у сільській місцевості
2001	31 885	28 019	3 866	87,88	12,12
2002	36 920	32 771	4 149	88,76	11,24
2003	46 992	42 021	4 971	89,42	10,58
2004	64 032	58 027	6 005	90,62	9,38
2005	90 005	82 912	7 093	92,12	7,88
2006	124 747	114 631	10 116	91,89	8,11
2007	171 682	158 578	13 104	92,37	7,63
2008	238 523	221 128	17 395	92,71	7,29
2009	222 849	204 705	18 144	91,86	8,14
2010	271 381	248 034	23 347	91,40	8,60
2011	338 690	309 289	29 401	91,32	8,68
2012	392 555	360 180	32 375	91,75	8,25
2013	420 145	386 112	34 033	91,90	8,10
2014	427 461	390 523	36 938	91,40	8,60
2015	487 558	446 509	41 049	91,60	8,40
2016	555 975	511 463	44 512	92,00	8,00
2016 у % до 2000	у 20,8 р.	у 21,7 р.	у 14,4 р.	–	–

Отже, за наявності чітко вираженої тенденції до зростання загального обсягу роздрібного товарообороту по Україні загалом (у 20,8 раза у 2016 р. порівняно із 2000 роком) та в міських поселеннях (у 21,7 раза відповідно), товарооборот підприємств торгівлі в сільській місцевості зростає значно меншими темпами (у 14,4 раза). При цьому частка його в загальному товарообороті країни має чітку тенденцію до скорочення (11,61 % у 2000 р. і 8,0 % у 2016 р.), що пояснюється більшою дифе-

ренціацією сільського населення, порівняно з міським, за рівнем середньодушового доходу, вищим рівнем безробіття та відносно нижчим сукупним доходом населення, від яких безпосередньо й залежить величина витрат сільського населення на покупки товарів та оплату послуг.

Ці тенденції знайшли підтвердження у змінах функціональної структури роздрібною торгівлі, що відбулися за останні роки в Україні (табл. 7).

Таблиця 7

**Динаміка змін у функціональній структурі роздрібною торгівлі
[розраховано за даними [3–6]]**

Показник	Роки							2016 р. у % до 2010 р.
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Роздрібний товарооборот, млрд грн	271,4	350,0	405,1	433,1	427,5	487,6	556,0	2,0 р.
Частка в товарообороті: продтоварів, %	37,4	39	40	41	39,8	41,1	41,0	–
непродтоварів, %	62,6	61,0	60,0	59,0	60,2	58,9	59,0	–
Оборот товарів вітчизняного виробництва, у % до загального обороту	70,5	61,9	58,9	57,2	57,8	58,1	55,8	–

Продовж. табл. 7

Показник	Роки							2016 р. у % до 2010 р.
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Кількість об'єктів роздрібною торгівлі, тис. од.	64,8	64,2	62,2	59,8	49,6	49,6	49,3	76,1
Кількість магазинів, тис. од.	48,0	48,4	47,2	45,5	38,6	38,5	38,4	80,0
Торговельна площа магазинів, млн м ²	8,4	8,8	9,3	9,4	7,8	7,7	7,7	91,7
Кількість спеціалізованих магазинів, тис. од.	25,8	26,4	26,7	26,8	27,0	27,0	27,2	105,4
Кількість магазинів самообслуговування, од.	6 161	6 127	7 126	7 539	7 056	7 548	8 049	130,6

На загальному фоні скорочення чисельності об'єктів роздрібною торгівлі, магазинів та їх торговельних площ тенденція зростання обсягів роздрібного товарообороту (удвічі порівняно із 2010 роком) не супроводжувалася відповідним зростанням частки непродовольчих товарів (скоротилася із 62,6 % до 59,0 %, або на 3,6 %) і частки товарів вітчизняного виробництва в загальному обсязі товарообороту (скоротилася із 70,5 до 55,8 %). При цьому зросла кількість спеціалізованих магазинів і магазинів самообслуговування.

Це засвідчує наявність на сучасному етапі розвитку роздрібною торгівлі стійких тенденцій, характерних для функціональної структури, до основних із яких можна зарахувати:

– скорочення мережі стаціонарних об'єктів

торгівлі та ускладнення доступності населення до торговельних послуг;

- інтенсивний розвиток нових типів і форматів підприємств роздрібною торгівлі, про що свідчить розвиток спеціалізованих магазинів та магазинів самообслуговування;
- скорочення частки непродовольчих товарів у товарообороті;
- збільшення частки імпорту в товарообороті.

Трансформаційні зміни, що відбулися в роздрібною товарообороті, характерні і для регіонів. Використання методу ранжування регіонів дає можливість визначити місце (ранг) регіону, яке він займає на початку аналізованого періоду (2000 рік), та співставити його з рангом (місцем) регіону у 2016 р. (табл. 8).

Таблиця 8

Ранжування регіонів України за обсягом роздрібного товарообороту підприємств у 2000, 2016 роках розраховано за даними [4, 6]

Регіон	Ранги регіонів		
	2000 р.	2016 р.	зміни за 2000, 2016 рр.
м. Київ	1	1	–
Донецька	2	8	-6
Дніпропетровська	3	2	1
Харківська	4	4	–
Львівська	5	6	-1
Запорізька	6	7	-1
Одеська	7	3	4
Полтавська	8	9	-1
Луганська	9	25	-16
Київська	10	5	5
АР Крим	11	–	–
Вінницька	12	13	-1
Сумська	13	22	-9
Закарпатська	14	10	4

Продовж. табл. 8

Регіон	Ранги регіонів		
	2000 р.	2016 р.	зміни за 2000, 2016 рр.
Чернігівська	15	21	-6
Житомирська	16	18	-2
Черкаська	17	15	2
Івано-Франківська	18	17	1
Волинська	19	14	5
Миколаївська	20	11	9
Хмельницька	21	16	5
Херсонська	22	12	10
Кіровоградська	23	19	4
Чернівецька	24	23	1
Рівненська	25	20	5
Тернопільська	26	24	2
м. Севастополь	27	–	–

У 2016 р. в Україні 14 регіонів (56,0 %) покращили свої позиції порівняно із 2000 роком, у 2-х регіонах ранги не змінилися, у 9-ти (34,6 %) – погіршилися. Відмічено значне підвищення рейтингів у розвитку торгівлі в Херсонській (10 місць), Миколаївській (9 місць), Рівненській, Хмельницькій та Волинській областях (5 місць).

Ранги регіонів можуть використовуватися для подальших наукових досліджень у процесі побудови й аналізу динамічної персоніфікованої матриці рангів (місць), відповідно до якої регіони поділяються на чотири квадранти згідно з місцем, яке вони мали у 2000 та 2016 рр.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Проведений аналіз розвитку роздрібною торгівлі України за 1990–2016 рр. переконливо доводить, що зміни в чисельності та якісних показниках розвитку підприємств торгівлі безпосередньо пов'язані й залежать від змін в економіці держави та рівня конкуренції на ринку товарів і послуг.

типу: етапи розвитку, конкурентоспроможність, стратегічні пріоритети : монографія / П. Ю. Балабан, М. П. Балабан. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 121 с.

3. Роздрібна торгівля України у 2001 році : статистичний збірник. – Київ : Держкомстат України, 2002. – 239 с.
4. Роздрібна торгівля України у 2016 році : статистичний збірник. – Київ : Держстат України, 2017. – 118 с.
5. Статистичний щорічник України за 2016 рік / за ред. І. Є. Вернера. – Київ : Держстат України, 2017. – 611 с.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.01.2018). – Назва з екрана.

REFERENCES

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Внутрішня торгівля України: проблеми і перспективи розвитку : монографія / за ред. В. В. Апопія, П. Ю. Балабана. – Львів : «Новий світ – 2000», 2014. – 565 с.
2. Балабан П. Ю. Трансформація торгівлі споживчої кооперації в економіці ринкового типу: етапи розвитку, конкурентоспроможність, стратегічні пріоритети : монографія / П. Ю. Балабан, М. П. Балабан. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 121 с.
3. Роздрібна торгівля України у 2001 році : статистичний збірник. – Київ : Держкомстат України, 2002. – 239 с.
4. Роздрібна торгівля України у 2016 році : статистичний збірник. – Київ : Держстат України, 2017. – 118 с.
5. Статистичний щорічник України за 2016 рік / за ред. І. Є. Вернера. – Київ : Держстат України, 2017. – 611 с.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.01.2018). – Назва з екрана.

- v ekonomitsi rynkovoho typu: etapy rozvytku, konkurentospromozhnist, stratehichni priorityety [Transformation of trade in consumer co-operation in a market economy type: development stages, competitiveness, strategic priorities].* Poltava : RVV PUET [in Ukrainian].
3. *Rozdribna torhivlya Ukrainy u 2001 rotsi: statystychnyy zbirnyk. [Retail trade of Ukraine in 2001: statistical collection].* (2002). Kyiv : Derzhkomstat Ukrainy [in Ukrainian].
 4. *Rozdribna torhivlya Ukrainy u 2016 rotsi: statystychnyy zbirnyk [Retail trade of Ukraine in 2016: statistical collection].* (2017). Derzhstat Ukrainy [in Ukrainian].
 5. Verner, I. YE. (Ed.). (2017). *Statystychnyy shchorichnyk Ukrainy za 2016 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2016].* Kyiv : Derzhstat Ukrainy [in Ukrainian].
 6. Ofitsiyyny sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). <http://www.ukrstat.gov.ua>. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 23 January 2018) [in Ukrainian].

Н. П. Балабан, кандидат економічних наук, доцент; **П. Ю. Балабан**, кандидат економічних наук, професор (Вищеє учебное заведение Укоопсоюза «Полтавський університет економіки і торгівлі»). **Розничная торговля Украины: трансформационные процессы в конкурентной среде.**

Аннотация. Цель статьи заключается в выявлении тенденций развития розничной торговли в условиях конкуренции. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач базируется на диалектическом подходе и общенаучных методах познания: анализа и синтеза, систематизации и обобщения. **Результаты.** Рассмотрены изменения в структуре предприятий розничной торговли Украины, обеспеченности населения торговой площадью. Проанализированы трансформационные процессы в развитии внутренней торговли в конкурентной экономике. **Практическая значимость результатов исследования.** Основные научные положения и предложения статьи можно использовать в практике работы предприятий и организаций розничной торговли.

Ключевые слова: розничная торговля, магазины, мелкорозничная торговая сеть, численность предприятий, торговые площади, розничный товарооборот.

M. Balaban, Can. Econ. Sci., Docent; **P. Balaban**, Can. Econ. Sci., Professor (Poltava University of Economics and Trade). **Retail trade in Ukraine: transformation processes in the competitive environment.**

Annotation. The purpose of the study is to identify the development trends for retail sales in a competitive environment. **Methodology of research.** The solution of the tasks is based on dialectic approach and general scientific methods: analysis and synthesis, systematization and generalization. **Findings.** There are considered the changes in the structure of retail trade enterprises in Ukraine and providing the population with the retail space. There are analyzed transformational processes of Ukrainian trade in the competitive economy. **Practical value.** The main scientific statements and propositions of the study can be used at the enterprises and organizations of retail trade.

Keywords: retail trade, shops, retail trade network, number of enterprises, retail space, retail turnover.